

Александар Максим Пойовић

ЗАВРШНА РЕЧ

(фрагменти)¹

МОЈЕ ГЕНЕРАЛИЈЕ

Моје вам име, господо судије, све казује: и професију моју, и нарав моју, и личније од мога имена нити једно није; да хоћете, прочитали бисте га из погледа муга, из гласа муга, и шака ова у песницу згрчена речита је колико и та четири гласа имена које носим: Хуља.

Благочестиво није то име, једнако као што знам да мислите да ни дела моја нису за понос, али јесу она у сагласју са именом мојим, баш као што и ја јесам у потпуној хармонији са њим, сасвим, до последњег дамара свога тела и трептаја душе.

Не одвраћајте лица од мојега имена и дела, но, гледајте ме и чујте моје речи. Саздавате свет од лажи и опсена, и мало шта је несумњиво истинито од онога што гледате око себе, тако истинито да ни зрно заблуде ил' преваре у себи не садржи. Зато се мене нагледајте данас, јер истини се ретко гледа, баш овако, право у очи. Само пазите, добро пазите, пошто као и сваки онај који у наше Сунце јарко гледа предуго,

¹ Делови овога текста избачени су као непотребни за причу и могли би бити објављени у другој форми писаног текста, уколико прилике то буду дозволиле.

слепац постати може за тили час, тако и ви, слушајући моје речи у бездну можете завршити.

Од вас, свих заједно, не очекујем милост, нити тражим разумевање, само бележите моје речи и не кријте их од поколења, јер ја дајем наук, а ко ће га разумети, и када ће се такви почети рађати, није моје да размишљам о томе. Провиђење ми је одредило (...)

xxxxxx-

xx

Видим, умирили сте се као бубиће, а госпођа АДМАЈ се нервозно врпљи. Не свиђа вам се кад говорим као они које слушате недељом пре подне, а запто? Уплашисте ли се да би начин мога говора могао да прикрије и оправда дела која сам чинио? Зар је у свету слободе и правде, који створисте, моћ духовне беседе таква да и моје дело може да оправда? Има примера (...)

xxxxxx-

xx

МОЈЕ ЗАНИМАЊЕ

У реду, вратимо се збиљи.

Дакле, добро: ја нити у једном тренутку нисам спорио да сам злочинац и да сам убио ону двојицу младића, као и друге за које до мога хапшења нисте ни знали.

Још као младић одлучио сам се за позив злочинца и заволео сам свој посао. Трудио сам се да будем савесна хуља, те да одговорим свим својим обавезама.

Рођен сам и одрастао ту, међу вама, и ни по чему се нисам разликовао од својих вршњака, пријатеља или компанија. Видео сам, свакога је Бог за нешто дао и за штогод га определио, мене, ето, за убицу, сецикесу и покварењака. А запто се мрштите? Пос'о к'о пос'о, што би се рекло, али ви се госпођо АДМАЈ и ваша дружина непрестано мрштите и рогушите на све што ја кажем. Е, па (...)

xxxxxx-

xx

Не, заиста се не ругам Суду и не исмевам било кога.

Има, људи моји – да наставим тамо где сам стао - и лепих ствари у моме послу. У професији злочинца, да кажем и то, допало ми се најпре то што постоји велика креативност; нема једноличности, нисам спутан радним временом и зарада је по учинку. Поштено, брате! Укратко, може се живети од овога посла, ако се ради приљежно и одговорно.

Наравно, као и у другим пословима, има ствари које човеку не пријају или не одговарају, које нерадо чини, али, пријатељу мој, мора да се ради све што је описом радног места предвиђено. У зноју лица свога, крваво сам се борио за свој статус, за престиж у бранши којој припадам, за име и углед. Тежак је и напоран посао убијати људе.

А госпођа АДМАЈ се цинично осмеђује и одмахује главом док ово говорим. Не, није то смешно, госпођо, то је просто тако. После убијава ходао сам улицама истог овог града упрскан крвљу својих жртава, умазаног и исцепаног одела, некада изгребан. Али мој посао је та-кав и ја сам га одавно прихватио без гунђања; а ви, драга госпођо, размислите о своме послу и како се осећате кад останете сама са собом.

xxxxxx-

xx
xx

Добро, добро, убијао сам и плачкао, тако сам зараживао за живот, никако то нисам радио из простог задовољства које проистиче из самог чина убијања, већ је оно, ако би се о некаквом задовољству могло говорити, потицало из строго професионалних разлога. Када се убија, онда посао мора да се одради од почетка до краја онако како треба. Дакле, брутално, без трунке огрешења о саму струку.

Ја сам људе липавао живота, драга госпођо, овом руком, погледајте, лично, за себе и свој рачун. Они који убијају преко других, иако су у својој сржи страшнији и опакији од мене, они су насмејани и чисти, весели, лепи и опште омиљени, и ви њих поштујете; не желите да видите да они реке крви пролиће!

Демагогија и празнословље? Јесте, јесте демагогија. Али, зар је ово једина демагогија коју препознајете у свету око себе или само на демагогију човека везаних руку имате храбости да пљунете? (...)

xxxxxx-

xx
xx

Не, не губим живце, зашто? И не видим зашто мислите да то што сам рекао не би требало да буде тема моје завршне речи!? (...)

xxxxxx-

xx
xx

МОЈЕ СВЕДОЧЕЊЕ

xxxxxx-

xx
xx

Новинар Нор, најновија икона госпође АДМАЈ и њенога удружења, који се вратио на стазе старе славе и захваљујући чланку о мени

коначно стекао титулу барда новинарства, могао је да види како радим свој посао, прецизно и педантно. Господин Нор је на лицу места гледао како радим, нисте ваљда помислили да сам му дао интервју?!

Убити пред сведоком који чучи у жбуну и пише било је за мене једно сасвим ново искуство, у сваком погледу. Да, да... записивао је последње речи мојих жртава, хватао гримасе њихових лица и, признајем, описао је све што се дододило до танчина: кркљање које се чуло док се нож заривао у грло, трзање ногом, борбу за последњи дах, баш све. Лакше се напише кад се види, зар не, Нор? Али, Нор није гледао као обичан човек, случајни сведок извођења мојих злочиначких радова, он је пажљиво гледао, бележио и фотографисао као човек жедан славе. Тачније речено, као сваки прави лепшинар! Наслађивао се оним што ће за њега остати после смрти оних младића, препознавши праву причу за себе и своје новине, потом продате у небројено великом тиражу. Нор се унапред радовао успеху свога чланка и гледао ме је са дивљењем. Та, имам утисак да се Нор заправо заљубио у мене видевши ме како радим, како раздирим утробу високом црном младићу и како овом другом једним покретом руке режем грло. (...)

xxxxxx-

xx
xx

Нисам имао доволно средстава да мој злочиначки алат буде последње дело савремене технологије. Ох, скupo је све то, зато сам морао да користим нож. Врашки је тешко убити ножем двојицу људи. Поготову двојицу младих и наоружаних људи. Двојицу младих, наоружаних и опасних људи, људи којима је мозак поједен наркотицима. (...)

xxxxxx-

xx
xx

Полицајци који су видели резултате мога рада нису се много ни потресли ни изненадили; они, по опису свога радног места ионако немају осећања. Радили су свој посао рутински. Могу само да им честитам на професионалности. Чак сам у иживљавању које су надамном изводили, осетио досаду и отаљавање посла, премда су батине које сам добио биле крвничке. Није било страсти код њих. Премлатили су ме без трунке маште, без емоција, онако школски, са унутрашњим крварењима и преломима због којих не могу без јаког бола ни данас да дишем, ни да седим, ни нужду да обавим.

Ипак, онај Покил, који ме је и заробио, у свој посао полицајца унео је недозвољену дозу емоција. (...)

xxxxxx-

xx
xx

Није ме ухапсио као злочинца већ као некога за кога је помислио да угрожава његовог (...)

XXXXXX-

XX
XX

И да знам о његовом животу више него његови пријатељи, више него његове старешине, више него сви ви који овде седите. И шта да знам? Не знам! Ваљда оно што би Покил желео да сви знају, али нема људске храбости да се суочи са собом. Ма шта то било, тај несрећни момак има право (...)

XXXXXX-

XX
XX

МОЈА ПРАВА

Али, да вас запитам: имам ли ја икаквих права, осим права на поштено суђење?

Моја злочинства израз су јачине моје волje, а никако, као што обично мислите, последица несрећног детињства, неузвраћене љубави или, шта ја знам, какве прикривене патње или чежње.

Мислите шта хоћете, али будите сигурни да злочинаца не би било да не треба да их буде. Сви су једнако потребни вашем друштву, па и ми злочинци. Ја постојим, мој посао и ја смо чињеница, као и посао судије или посао возача аутобуса. Па и рупа на путу има свој разлог за постојање. Ја бих рекао да је то природно право на постојање.

Злочинац је билька која расте у башти свакога друштва, баш као и друге бильке, и од много чега зависи како ће израсти, сама или ће бити потпомогнута. Није билька крива ако расте високо и ако је моћна, велика и јака.

Само глупи верују да мене треба укинути као штеточину која разара друштво. Наивни међу вама потпуно погрешно, али искрено, као наивчина и прилици, мисле да је то и могуће учинити, само када би друштво било организовано. Они лукави, попут госпође АД-МАЈ добро знају да је и једно и друго бесмислица, и потајно веома це-не значај мога постојања. Не за друштво, већ за друштванице, ово друштванице које на челу с драгом госпођом тако лепо живи од мене. Али, ни по јада да је само то друштванице вајдисало на мој рачун.

Када мене не би било, шта бисте ви, судијо, радили? Ах, радили бисте већ нешто, али не реците ми да баш ви, судија, не уживавате управо у томе да судите, као што и полицајац ужива у томе да ме улови и ухапси, или чувар затвора, који сладострасно једном руком стеже кључ од ћелије, а другом пиштолј. Тlapња је да бисте радили нешто друго: неки и би, али то су они који су у стању да раде све, то су оне недоследне

будале, безвредни мешанци који могу и ово, могу и оно, и овако, и онако. Неки од вас, способни су ипак да буду само то што већ јесу. Ви сте створитељи свог позива, баш као што сам и ја створитељ свога посла.

Због тога ме волите више него што жалите моје жртве, јер ја вам омогућавам да будете то што јесте.

Ја, више него било ко други, желим сада да вам отворим очи и покажем да не мислим другачије него ви, да нисам наказа и изрод људског рода, како сте могли да читате у штампи за све ово време откад суђење траје; та, ја се само усуђујем да живим онако како мислим, као и ви. И нисам ја од себе створио злочинца. Ја сам само себе препознао, као што је судија препознао себе или порезник себе.

Помислите сами, ето, да ли је већи број оних које сам учинио срећнима, од ових што сам их унесрећио. Питање није тешко, зар не? Али одговор би могао изазвати прилично бљутав укус у вашим устима.

Полицијац који ме је ухватио и премлатио, ви судије које ћете ме осудити, новинари који су писали о мојим неделима... Могао бих да набрајам, ох-хо, све док не бих стигао до удружења грађана госпође АДМАЈ. Сви ви сте срећни, пресрећни због тога што постојим. Платиле су моје жртве за вашу срећу, а ево, платићу и ја, али то тако бива, један сеје, други жање, трећи куса.

Ја сам злочинац који не жели да избегне своју судбину. Свако добија оно што му припада, и не мислим да је казна, коју ћу добити, нешто лоше, још мање јесте добро. Како бих вам то рекао, казна ти припада за дела која чиниш, као што омот на чоколади добијеш са сластицом.

Али, не говорим сада о цени коју ћу платити и на коју сам већ рачунао.

Када сам још као младић отпочео позив злочинца и хуље, ни сањао нисам да је моја професија угрожена од толиких добровољаца.

Ох, каквих вас све има!

Кад гледам лица из окружења госпође АДМАЈ захваљујем Богу што ме је склонио ван њиховог домашаја. Неки од вас, господо, у иживљавању нада мном остварили би врхунске уметничке креације. Гледам распламсалу машту у тим очима, на лицима, и јежим се од тога што видим. Не, dame и господо, ту не би било рутине, већ страсти, оне луде и заносне каквом се воли највољенија жена. Покоји од вас био би у стању да са мном уради најмане оно исто што сам ја урадио својим жртвама, с тим што мислим и да би био у стању да истински ужива у свему. Ви ме гледате тако да ми је јасно да постајете део моје бранше. Ви који сте љубитељи правдольубивог насиља, за вас је то поподневни омиљени хоби, као скупљање значака.

Умакао сам, dakле, вашим песницама, онтрицама и ко зна којим помагалима, али нисам стрељачком строју очију оних који седе поред вас, оних који ме излуђују дугим погледима, мучећи ме тако више не-

го да ми десет оштрих ножева паре утробу. Они ме вређају и најпогрђијим речима. Опет кажем, ја сам злочинац, хуља, нитков, убица, али рећи да сам „врљави рахитични дегенерик” то је већ ниско. Јако ни-ско! Исмевати нечије физичке недостатке је, најблаже речено, ружно. Али ви, госпођо, АДМАЈ, која сте ми то рекли, сматрате да нисте учи-нили ништа страшно. Сматрате, вероватно, да имате право да ме и ви са своје стране казните за оно што сам учинио. И не само ви лично, свако од вас као да мисли да има право да ме на свој начин казни.

И по стоти пут понављам, ја сам злочинац. Одувек сам то био, и знао сам каква ме судбина чека када закону допаднем шака. Смрт или живот иза решетака до смрти, то је за мене била очекивана судбина. Свеједно је, једно или друго, јер кад ми одузмете мој посао, ја сам мртав. А са осећањем да ћете насиљно умрети није лако живети. Све моје жртве нису имале ни примили о томе да ће умрети, а ја са тим осећањем већ дugo живим. Није то лако, али на то се не жалим посебно – јер то сам рашчистио са собом пре него што сам постао злочинац.

Бити храна црвима, одавно ми је јасно, кудикамо је привлачније него гмизати међу вама, међу вама који сте дошли у ову судницу пуних уста прича о правди и о страхотама мојих злочина. Схватам, заправо, да долазите свакога дана да мучите некажњено. Е па да, и ја сам му-чио, али сам знао да ћу бити кажњен, а ви сте дошли онда када је џабе и кад вас утаживање страсти, којој сте робови, ништа неће компстати, лешинари и бедници једни! Ах, да, умало да заборавим, неки су ту и да би зарадили захваљујући моме раду, зар не госпођо АДМАЈ? Нор?

Данима, данима, данима траје ово ваше иживљавање. Данима тр-пим ваше увреде, и прже ме ваши погледи пуни мржње чак и кад их не видим, и питам се, колико вам још времена треба да се наситите.

xxxxxx-

xx

xx

Они које сам лишио живота, морам казати, били су далеко боље среће него ја. Мање су патили. До последњег тренутка свога живота нису ни слутили да ће умрети. Вероватно им је дан текао нормално и последње мисли су им биле (...)

xxxxxx-

xx

xx

Оно касније и онако није битно, од тога сте патње доживели ви ко-ји сте видели призор који сам оставио за собом. А зашто сте гледали? Нисам вас терао да гледате. Уживате ли можда настрдано у гледању, како ви кажете, грозоте? Зашто? Напајате се мржњом да бисте могли мене да уништавате, ето зашто! Грозоморни сте.

Ето, ето зашто је госпођа АДМАЈ основала удружење грађана за мржњу према мени, ето зашто је она редовна на овим суђењима, зашто ми добације (а добацивање је само по себи недостојно и примитивно, зар не?) и због чега подјарује силну омразу према мојој малености представљајући се као пријатељица мојих жртава, душебрижници и хуманиста. А о њој желим јавн(...)

xxxxxx-

xx

xx

И ко вам је омогућио да видите све то чега се грозите? Нор, велики новинар који се неким чудом затекао на лицу места. Мислим да је неопходно да знате како то да се баш тамо затекао, на периферији, та-мо где нема скупих хотела или ресторана, ексклузивних клубова у којима је иначе редован гост: тамо је био... (...)

xxxxxx-

xx

xx

Описао је до најситнијих детаља суврост с којом сам поступао, бруталност и охолост коју је гледао својим очима. Оно што је било по-сле тога није стигао, човек је једноставно журио у редакцију, и преско-чивши преко лешева похитао да читавом свету исприча шта је видео.

Замерате ми што сам све злочине признао и што сам их потанко и прецизно описао један за другим, зверски хладнокрвно. Ах, ви сте тра-жили да све потанко испричам. Ви сте запиткивали најситније детаље, тиражи новина су полудели захваљујући причама о мени, и желели сте да буду што горе, што крвавије, објављивање су чак ствари које нисам ни рекао ни у радио. Свакога дана бих могао да дајем по десет интервјуа. Нема те телевизије на свету која није објавила снимке са овога суђења. Па, ето, пуна вас је сала свих ових дана и месеци, долазите и уживавате да ме мрзите и хвалите се после да сте ме гледали и слушали, и измишљате и товарите ми све и свашта.

Уосталом, читава ова маскарада и траје све док је корисна. Кome? Великим новинарима да би написали велике чланке, храбрим полицајцима који хапсе и одважним судијама који у затвор трпају злочинце, и још понејвише одговорним грађанима организованих од стране цвета грађанске савести, архиграђанке госпође АДМАЈ. И ко је још, осим мене, спреман да тој госпођи постави питање о томе како неко, ко лично унесрећи неколицину породица из свога најближег окружења, може усрећити својим моралним лик (...)

xxxxxx-

xx

xx

Да, то није тема, о томе се не сме! (Хајд' што ја не смет, него зашто нико не сме?) Сме се само о моме злочинству!

Онда ћу поновити, и хиљаду пута ћу поновити. Док дишем ћу понављати да ми злочин било које врсте није био стран: од потурања ноге да сломите врат, до силовања и убијања, да је мој посао од мене је захтевао да будем слободан од страха и од емоција, слободан од превелике жеље за новцем, имовином и породицом; слободан, толико да можете само да ми завидите сви ви који слободу величате као највећу вредност. Свакако, слободан сам и од осећања кривице и кајања, од света и друштва који ви чините, премда сам његов део, ма колико покушавали да ме изопштите. Не смета ми ни ако помислите да сам првиш патетичан, могу себи и ту врсту слободе да дозволим.

Пошто неко рече, мислећи на суђење, да је крај близу, а на свакоме крају човеку се увек суди и пресуђује, ма какав човек и ма какав тај његов крај били. Подвуче се црта, што би се рекло, и падне пресуда – свакоме од нас, и цару и просјаку, попу и ђаволу. Пресуда је, чини се, неминовна једнако као и смрт.

xxxxxx-

xx..

МОЈА ПРЕСУДА

Шта? Зашто ме сад облачите, већ имам кошуљ... Не гурајте ме, хоћу да чујем пресуду! Како нема пресуде... како? Проклете варалице, шта сте сад смишли! Мртви ће покопати мртве, а болесни лечити болесне, ха?